

ADLI BELGE İNCELEMEDE GÜZEL SANATLAR AKADEMİSYENLERİNE GEREKSİNİMLER, YETERLİLİKLERİ VE UYGULAMADAN KAYNAKLANAN SORUNLAR

Dr. Abbas KETİZMEN*

Öz

Belge sahteciliği, günümüzde yaşanan, kişilerin ve kurumların haklarını gasp eden bir suç olarak artarak çeşitlenip süregelen bir sorun haline dönüşmüştür. Adli belge inceleme veya diğer bir adıyla Grafoloji bilimi ise, teknolojik, ekonomik gelişmelerle günden güne artan bu sorunun çözümlenmesi amacıyla ortaya çıkan, adalete hizmet eden, bilim alanı haline dönüşmüştür. Kriminal biliminin bir dalı olarak bilinen adli belge inceleme (Grafoloji) hizmeti, ülkemizde Emniyet Kriminal, Adli Tıp, Jandarma Kriminal, belge inceleme uzmanları ve son olarak da Güzel Sanatların ilgili alanından akademisyenler tarafından yapılmaktadır. Adli süreçteki uygulamalarda inceleme raporlarına itiraz durumunda bir sonraki inceleme için genel olarak, yukarıdaki sıralama izlenmekte, son inceleme için Güzel Sanatların ilgili alan akademisyenlerinin görüş ve kanaatleri alınmakta, verilen rapora göre karar aşamasına gidilmektedir. Güzel Sanatların "Grafik" alanı akademisyenlerini tercih; bilgi birikim ve donanımlarıyla gözden kaçan bir delilin tespiti ve son bilirkişi olarak, gerçek veya sahte bir imza veya yazının tespit ve saptanması yönünde yorum ve kanaatlerinin daha güçlü ve doğru olabileceği yönündeki beklentilerden kaynaklanmaktadır. Ancak Güzel Sanatların ilgili akademisyenlerinin seçiminde önemli bir sorun yaşanmakta, alan dışından veya yan alandan akademisyenler de bu hizmette görev alabilmekte ve adaletin uygulanmasında son derece hassas olan bir kararı etkileyebilmektedirler. Bu çalışmada, Güzel Sanatlarda alanıyla doğrudan ilgili akademisyenlerin seçiminin, kriminal laboratuvarları ile koordineli çalışılmasının, bilimsel ve teknolojik bilgi alışverişinde bulunmasının önemine değinilmiştir.

Anahtar kelimeler: Grafoloji, adli belge inceleme, güzel sanatlar, grafik, akademisyen

Abstract

Nowadays, documentary fraud, has turned into an ongoing problem which has increased and diversified as a crime which seizes the rights of people and organizations. The science of examination of forensic documents or in other words graphology, has evolved into a field of science which serves justice and which has emerged in order to solve said problem which has been increasing day by day along with technological and economic developments. The forensic document examination (Graphology) service which is known as a branch of criminology is carried out in our country by forensic document examination experts working in the Security, Crime Unit, Forensics, Gendarmerie criminal department, and lately by academicians related to the field of Fine Arts. In the case of an objection against the examination reports in applications concerning the judicial process, the above mentioned order is followed generally for a follow up examination, during the final examination the opinions and decisions of the academicians related to the field of Fine Arts are taken and the decision of the court is obtained in accordance with the report given. The reason of preferring academicians from the "Graphics" field of Fine Arts is that it is believed and anticipated that the opinions and decisions regarding the determination and finding of an original, forged signature or writing and determination of proof which could have been overlooked could be stronger and more precise due to the knowledge and know-how of such academicians. However an important problem is faced during the selection of such academicians related with Fine Arts, as academicians who are not included in this field could be employed to give this service and such people could be affecting a decision which is very delicate in carrying out justice. It should not be overlooked that the decision reports that academic experts could affect the reports of prior related experts and organizations. In this study the importance of paying attention to the specialty fields of academicians during the selection of academicians which should be directly related to Fine Arts, for such academicians to be able to work in coordination with criminal laboratories, to be able to exchange scientific and technological information, has been emphasized. In conclusion in order to educate and raise academicians in Fine arts which are being employed to examine forensic documents, the necessity to include the course of graphology in the graduate or postgraduate degrees, either as a sub branch or as an elective course in the syllabus, has emerged.

Keywords: Graphology, examination of forensic documents, fine arts, graphic, academician

*Yrd. Doç. Dr. Gazi Üniversitesi ,Gazi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, abbasketizmen@gmail.com

Giriş

Bu çalışma için ilgili kişi ve uzmanlarla görüşülmüş, literatür incelenmiş; uygulama örneklerinden ve deneyimlerden, basındaki haberler ve kitaplarla ve İnternet sitelerinden faydalanılmıştır. Belge sahteciliği günümüz şartlarına ve teknolojik gelişmelere paralel olarak günden güne çeşitlenerek artmakta, karşı önlemler için teknolojik donanım, profesyonel ve uzman personel gereksinimleri de bir o kadar önemli hâle gelmektedir. Toplum bireylerinin haklarını gasp etme, onları aldatma, bunun için sahtecilik ve hile yöntemlerini kullanma, geçmişten günümüze birçok örneklerle süregelen bir sorun olmuştur. Ekonomi ve ticaretteki gelişmeler bu alanda yapılan sahtecilik türlerini de çeşitlendirmiş, özellikle resmî evrakta sahtecilik her geçen gün daha da artmış, yaygınlaşarak mağduriyetlere sebep olmaya devam etmektedir. Bu çalışmada adli belge inceleme alanı, Güzel Sanatlar akademisyenlerine gereksinim yanı sıra uygulamada yaşanan sorunlar ele alınmıştır.

Adli Belge İnceleme ve Güzel Sanatlar İlişkisi

Adli belge; adli amaçlı incelemeye konu olan “belge” en geniş tanımıyla; Bir hakkın doğmasına veya bir olayın kanıtlanmasına yarayan bir anlam, bilgi veya mesaj iletecek şekilde herhangi bir sembol, şekil veya işaret içeren herhangi bir nesnedir." Bu anlamda herhangi bir senet, çek vs. yanında dava konusu olan tehdit mektubu, intihar notu, kartvizit arkasına yazılmış hesap pusulası gibi sayılamayacak kadar çok sayıda evrak adli belge olarak tanımlanabilir. Uygulamada, belgelerin büyük çoğunluğu yazılı kâğıtlar olarak karşımıza çıkar ise de ayna üzerine ruj ile yazılmış bir intihar notu ya da bir aşk mektubu da adli belge sayılır(**Hata! Köprü başvurusu geçerli değil.**).

Adli belge incelemesi, bir belgenin bilimsel yöntemler ve analitik teknikler kullanılarak ve gerektiğinde yardımcı cihazlardan yararlanılarak adli amaçlarla incelenmesi işidir(**Hata! Köprü başvurusu geçerli değil.**). Belge inceleme uzmanı, belgelerle ilgili gerçeklerin ortaya çıkarılması için çalışma ve araştırma yapma konusunda uzmanlaşmış kişidir. Belge inceleme uzmanının sadece el yazısı, daktilo yazısı ve printer çıktıları üzerinde uzmanlaşması yeterli değildir, aynı zamanda sahtecilik, kâğıt ve mürekkep analizi, tahrifatlı belgeler ve belge hazırlanmasında kullanılan tüm teknik cihaz ve yöntemler üzerinde de uzmanlaşması gerekir. Belge inceleme uzmanını sadece belgenin çeşitli unsurlarını tetkik

etmek üzere uzmanlaşmış kişi olarak düşünmemek gerekir; bu kişi aynı zamanda elde ettiği bilgileri yorumlayabilmelidir(Birincioğlu ve Özkara,2010).

Ülkemizde yazı-imza sahtekârlıkları, sahte para, değerli kâğıt basımı gibi sahtekârlıklar ve belgede tahrifatları inceleyen bilim,“Grafoloji” olarak adlandırılmaktadır. Ayrıca, grafoloji; el yazısından kişiyi yorumlama tekniği olarak da bilinmektedir. Grafolojiyi psikolojiyle ilişkilendiren ve grafoloji konusunda doktora yapan Psk. Dr. Nursu Marmara, bu konudaki ilk bilimsel çalışmaları gerçekleştirmiştir. Baltacıoğlu(2013)'nin de ilişkilendirdiği gibi, grafoloji psikiyatri alanının da bir parçasıdır. El yazısı ve imza analizinde Güzel Sanatlar alanındaki ilgili akademisyen görüşlerine ihtiyaç duyulmaktadır. Özellikle Güzel sanatların grafik bölümlerinde yazı, çizgi, kâğıt, tasarım ve baskı teknolojileriyle ilgili bir eğitim kısmen de olsa alınmaktadır. Ayrıca çizgi, desen ve şekil gibi soyut unsurlar üzerinde sanatsal çalışmalar yapan bir meslek alanıdır. Bu unsurlarla ilgili yorum kabiliyetine sahip olması da bu konuda anlamlıdır.

Grafiker mesleği, adli belge incelemede sahteciliği fark edebilecek en yakın meslek alanı olarak değerlendirilmektedir. El yazısı ve imzanın kişiye özgü bir biyometrik özellik olduğu da bilinmektedir. El yazısı ile imza arasında ilişkili bir bağ ve yakınlık her zaman izlenen bir bilimsel veridir. Kişinin adının veya onu tanıtan işaretin, kendisi tarafından yazılması olan imza, el yazısının olağanüstü ayırt edici bir elemanıdır(Marmara,1994). Her müspet bilim gibi grafolojinin de dayandığı ilkeler vardır. Grafolojinin bir bilim olmaya hak kazandığını anlamak için önce bu ilkeleri göz önünde bulundurmak gerekir(Baltacıoğlu, 2013).

Grafoloji bilim alanı disiplinler arası bu geniş yelpazesine göre yeni inceleme metotları, teknolojileri geliştirmeye devam etmekte, adalete hizmet eden bir kurumsal yapı oluşturmaktadır. “Pek çok suç türü ile mücadele kolluk kuvvetlerinin sorumluluğu gibi algılansa da imza sahteciliği gibi suçlarla mücadele edebilmek için diğer ilgili kurumların desteği gerekir(Aydoğdu veAtaç, 2011).Adli belge inceleme adaletin önemli bir başvuru unsuru hâlini almış, bu alanda başta Emniyet Genel Müdürlüğü, Kriminal Daire Başkanlığı olmak üzere, Adli Tıp, Jandarma Kriminal ve bilirkişilik yapan adli belge inceleme uzmanları önemli hizmetler verir hâle gelmiştir.

Farklı ülkelerde bu yapılanma farklı kurumsallıkta da olsa, genel inceleme metotları ve bilimsel veriler çerçevesinde yapılan teknolojik işlem genellikle aynıdır. Güncel teknolojiler kullanmak doğru sonuca götürmede çok etkili olmaktadır. Adli belge inceleme

veya daha kapsamlı anlamı ile grafoloji, disiplinler arası etkileşimli bu bilimsel yönüyle, standart geliştirilemeyecek kadar önemli, hassas, kişisel birikim, beceri ve özellikle yorum gerektiren bir bilim alanıdır.

Ülkemizde belge inceleme alanı ile ilgili olarak adaletin başvurduğu kurumlar öncelikle yukarıdaki sıralamadaki gibi, Emniyet Kriminal, Adli Tıp, Jandarma Kriminal, adli belge inceleme uzmanları ve son olarak Güzel Sanatların ilgili alanından akademisyenlerdir. Resmî bilirkişilik yapan uzmanların alan eğitimleri bu konuda önemlidir. Örneğin, İstanbul ili, Adli Yargı İlk Derece Mahkemesi Adalet Komisyonu başkanlığınca tespit edilen grafoloji ve sahtecilik alanında resmî bilirkişilik yapan uzmanların içerisinde güzel sanatlar kökenli uzmanların yok denecek kadar az olması ise düşündürücüdür (<http://www.istanbul.adalet.gov.tr/duyuru/2012bilirkisi.pdf>, 2013).

Adli uygulamalarda inceleme raporlarına itiraz durumunda bir sonraki inceleme için genellikle yukarıdaki sıralama takip edilmekte raporların uyumsuzluğu durumlarında ise son inceleme kurumu olarak Güzel Sanatların ilgili alan akademisyenlerinin kanaat, yorum ve görüşleri alınmakta, bunlara göre karar aşamasına gelinmektedir. Son incelemede akademisyen görüşü için genellikle üç kişilik bir bilirkişi incelemesi istenmektedir.

Yapılan uygulamalardan ve araştırmalardan edinilen bilgilere göre akademisyenlerin genel yaklaşımları imza ve yazı benzerliğinin analizi, çözümü, yorum ve görüş belirtmeleri yönündedir. Materyal incelemesi genellikle ikinci planda kalmaktadır. Yeterli teknolojik donanıma sahip olunmaması da bunun nedenlerinden biridir.

Güzel Sanatlar alanındaki ilgili akademisyenlerin bu konudaki yeterlilikleri tartışılır durumdadır. Akademisyenler içerisinde bu alana en yakın bölümün grafik olduğu bilinmektedir. Çünkü bu bölüm; yazı, çizgi tasarım ve basılı malzeme, materyal teknolojisi ve bilgisi ile ilgili eğitim verilen ve konuyla ilgili tek birimdir. Ülkemizde bu alanda eğitim veren en önemli kurum geçmişten günümüze İstanbul'da Mimar Sinan Üniversitesi- Güzel Sanatlar, Marmara Üniversitesi-Güzel Sanatlar (Eski Tatbiki Güzel Sanatlar) ve Ankara'da Gazi Üniversitesi-Resim Öğretmenliği Bölümü ilgili alan akademisyenleridir.

Adli belge incelemede grafik bölümü akademisyenlerine gereksinim; sadece yazı, çizgi tasarım ve basılı materyal teknolojisi ve bilgisi yönünde yeterliliklerinden değil, aynı zamanda, son bilirkişi olarak, gerçek ve sahte bir imza ve yazı benzerliklerinin saptanması yönünde kanaatlerinin ve yorumlarının daha güçlü ve doğru olabileceği yönündeki beklentiden kaynaklanmaktadır. Ayrıca Bu konu ile ilgili daha önce bir deneysel test

yapılmış, bu alandaki öğrencilerin benzetme konusunda görsel sanatlar alanına uzak bir bireyden daha yetenekli olduğu anlaşılmıştır (Ketizmen,2008).

Ayrıca gözden kaçabilecek bir detayın tespitinde yine en yakın meslek alanı olarak grafik alanı görünmektedir. Ancak temel sorun grafik alanındaki akademisyenlerin birçoğunun grafolojik inceleme yöntem, bilgi ve teknolojik donanımlarına yeteri kadar sahip olmayışlarıdır. Bunun nedeni eğitim müfredatında bu konuyla ilgili bir ders bulunmamasıdır. Onun için sadece alan bilgilerinin grafoloji bilimiyle kesiştiği noktalarda yeterliliklerini kullanabilmektedirler. Ayrıca çok önemli bir sorun ise grafik alanında eğitim veren yükseköğretim kurumlarının ilgili birimlerindeki akademisyenlerin birçoğunun resim bölümü kökenli olmalarıdır. Belki istisnai olarak grafikle ilgili lisansüstü çalışma ile bu alana yönelen akademisyenler vardır.

Dünyada olduğu gibi ülkemizde de gittikçe popüler hâle gelen grafik bölümleri sürekli açılmaktadır. Bu alanda büyük ihtiyaç duyulan akademisyen gereksinimi için Resim Öğretmenliği Programı mezunlarını, ne de olsa öğrenim süresince kısıtlı da olsa grafik atölye dersleri almıştır, yaklaşımıyla yükseköğretimdeki Grafik Bölümlerinde veya Resim Öğretmenliği Bölümü, grafik atölye programlarında ders öğretim elemanı olarak akademik kadroda istihdam etmek devlet ve özel yükseköğretim kurumlarının genel yaklaşımı hâlini almıştır. Bilirkişi incelemesinde birçok akademisyenin Grafik Bölümü kökenli olmadığı veya üç akademik bilirkişiden birinin alanı grafik ise diğerlerinin plastik sanatlar alanının farklı disiplinlerinden geldiği yapılan araştırmalardan anlaşılmıştır.

Plastik sanatların resim veya diğer yan alanlarda uzmanlaşmış akademisyenlerinin de sahte bir imza ve yazı benzerliklerinin saptanmasında kanaatleri ve yorumlarının yetersiz olacağını söylemek de yanlış olur. Bu alanda kendini yetiştirmiş birçok yan sanat alanı akademisyenlerde bulunabilir ve son derece yeterli bilgi donanıma sahip olabilir. Böyle bir durumda adalet söz konusu olduğundan akademisyen bilirkişinin yeterliliği, yapılan işlemin hassasiyeti ve inceliği de göz önünde bulundurulmalıdır. Bu ortam dosya incelemesi isteyen adli birimlerin gözünden kaçmamalı, inceleme için dosya gönderilecek akademisyenlerin eğitim ve uzmanlık alanları iyi incelenmelidir.

Alan bilgisi oldukça önemlidir. Belge inceleme işlemi yapan akademisyen bilirkişilerden beklentiler; internet araştırmalarıyla elde edilen, bilinen kalıplaşmış inceleme ve raporlama metotları gibi değerlendirmeden öte, hak ve adaleti sağlayan, doğru sonuca giden, daha hassas bir inceleme ve kanaat gereksinimidir. Verilen kanaatin yansıtacağı

sonuçlar düşünüldüğünde yapılan için ne kadar önemli bir hizmet olduğunun bilinmesi, eğer incelemede yeterli bir teknik bilgi veya donanıma sahip değilse kriminal laboratuvarlarından teknolojik yardım talebinde bulunmaları, ilgili kurumların ise bu ihtiyaca cevap verebilmeleri, bu konuda beklenti olmaksızın hak ve adalet adına yapılan bu çalışmanın bir görev olduğu bilincine sahip olunması gerekir.

Sonuç

Sonuç olarak, adli belge incelemesinde görev alan Güzel Sanatlar alanındaki akademisyenlerin yetişmesi için, gerek lisans gerekse lisansüstü ders programlarında yan dal veya seçmeli ders olarak Grafoloji dersinin müfredatta yer alması gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Bu konuda Gazi niversitesinde de Adli Bilişim Ana Bilim Dalı, 2013 yılında Bilişim Enstitüsünde kurulmuş ancak, lisansüstü eğitim alanlarında barajı yüksek tutulmuş ve başvuru alanlarını sınırlanmıştır(<http://be.gazi.edu.tr>,2013). Ayrıca Güzel Sanatlar'ın ilgili bölümlerin akademisyenlerinin seçiminde alan dışından veya yan alandan seçim yerine ilgili alandan yetişmiş uzman tercihinin, grafoloji bilimiyle olduğu gibi ilgili diğer alanlarla da etkileşimleri, ortak yönleriyle ve ilişkileri bakımından önemli olduğu anlaşılmıştır.

Adli belge incelemesinde görev alan Güzel Sanatlar alanındaki akademisyenlerin tespitinde uzmanlık alanlarına dikkat edilmesi oldukça önemlidir. Adli belge inceleme işlemi çoğu zaman bir akademisyen için cazip gelmemektedir. Bu işlemin zorluğu, vebali ve ayrılan süre buna etki eden faktörlerdir. Ayrıca için sürekliliği olmayışı da bu etkenlerden biridir. İnceleme sürecinde, bir dosya için ayrılan süre göz önüne alındığında özellikle Grafoloji alanında tam olarak uzmanlaşmış akademisyenlerin emeğinin karşılığının ise, motivasyon ve inceleme hassasiyeti bakımından önemli olacağı dşnlmelidir.

Güzel Sanatlar alanındaki akademisyenlerin verecekleri kanaat raporlarının önceki ilgili uzman ve kurumların raporlarını etkileyeceğinden, profesyonel ve bilimsel incelemeler yapan bu kurumlardaki kriminal laboratuvarlarının akademisyenlerle koordineli alışabilecek, bilimsel ve teknolojik olarak yardıma cevap verecek duruma getirilmesinin adalet önemli katkı sağlayacağı kanaatine varılmıştır.

Summary

THE DEMAND FOR FINE ARTS ACADEMICIANS DURING FORENSIC DOCUMENT EXAMINATION , THEIR COMPETENCIES AND PROBLEMS ARISING FROM SUCH AN APPLICATION

Abbas KETİZMEN

The science which examines document–signature frauds, counterfeit Money, printing valuable papers and falsifications in documents is also known as “Graphology”. Nowadays, documentary fraud has turned into an ongoing problem which has increased and diversified as a crime which seizes the rights of people, and organizations. The science of examination of forensic documents or in other words the field of graphology, has evolved into a field of specialty which serves justice and which has emerged in order to solve said problem which has been increasing day by day along with technological and economic developments. The forensic document examination (Graphology) service which is known as a branch of criminology is carried out in our country by forensic document examination experts working in the Security, Crime Unit, Forensics, Gendarmerie criminal department, and lately by academicians related to the field of Fine arts. In the case of an objection against the examination reports in applications concerning the judicial process, the above mentioned order is followed generally for a follow up examination, during the final examination the opinions and decisions of the academicians related to the field of Fine arts are taken and the decision of the court is obtained in accordance with the report given. The field of graphical design in fine arts is one of the closest vocational groups that could differentiate falsification during forensic examination. The reason of preferring academicians from the “Graphics” field of Fine Arts is that it is believed and anticipated that the opinions and decisions regarding the determination and finding of an original, forged signature or writing and determination of proof which could have been overlooked could be stronger and more precise due to the knowledge and know-how of such academicians.

The reason for this is that in the graphics department of Fine arts, the academicians have been given training and lessons regarding writing, drawing, paper, design and printing technologies. Graphical design is a vocational field where one carries out artistic and interpretive studies in abstract aspects such as line patterns and shapes. It is important in this respect for people who are taking lessons or training in this field to be selected through a general aptitude test and that said people should have interpretive skills regarding aspects such as line patterns.

However an important problem is faced during the selection of such academicians related with Fine Arts, as academicians who are not included in this field could be employed to give this service and such people could be affecting a decision which is very delicate in carrying out justice. In such a situation the importance of providing a graphology lesson within graphic education and fine arts has emerged. Along with this, especially in order to train academicians in fine arts that can be employed in forensic examination, the importance and the necessity of providing the lesson of graphology as a sub branch or as an elective lesson either in the bachelor’s level or in post graduate level in the curriculum has been noted.

As a result, people who are being employed in the field of forensic examination of graphology and signatures must be chosen from the graduates of the graphic department of faculties. It should not be forgotten that the results obtained by academicians who have not graduated from graphics as legal experts in the field of graphology may have negative consequences. For this reason it is highly important for graphic design graduates to be chosen to be employed as academicians, lecturers and faculty members in the graphics departments in universities.

Keywords: Graphology, examination of forensic documents, fine arts, graphic, academician

Kaynaklar

- Aydoğdu, E. ve Ata, Y. (2011). İmza sahteciliğinin tŸrleri, tespiti ve nlenmesi.*Polis Bilimleri Dergisi*, (2), 49. İnternet'ten 26Haziran 2013 Saat 07.12,de elde edilmiştir. <http://www.pa.edu.tr/?app=43154E4A-94D7-4BA2-8BB8-D76C832A88FA>.
- Baltacıoğlu, İ. H. (2013). *Grafoloji konusu, metodu, prensipleri*. İnternet'ten 27Haziran 2013 Saat 13.00,te elde edilmiştir.<http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/26/1244/14211.pdf>.
- Birincioğlu, İ. ve zkara,E. (2010). *Adli belge incelemelerinde bilinmeyenler, örneklerle yazı ve imza analizi ile ıslak imza kavramı*.<http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2010-87-615>.
- Ketizmen, A. veKeskin, H.(2008).*Sahteciliğe karşı geliştirilmiş kıymetli kağıt ve Belgelerin tasarım ve teknolojik özellikleri, örnek bir resmi belge tasarım nerisi*. Gazi Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projesi, Ankara.
- Marmara, N.(1994).*El yazısının kişiye ait olup olmadığını belirleyen grafik göstergeler* (Yayımlanmamış doktora tezi).İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Abider, Adli Belge İncele Derneği web sayfası, *Adli belge incelemesi nedir?*, İnternet'ten 25 Haziran 2013 Saat;10.18,elde edilmiştir. <http://www.abider.org/index.php/faqs>
- Gazi Üniversitesi, Bilişim EnstitŸsŸ, Adli Bilimler Anabilim dalı, ders programları İnternet'ten 28 Haziran 2013 Saat;14:.12,elde edilmiştir. <http://be.gazi.edu.tr/posts/view/title/adli-bilisim-70721#akademik>,
- İstanbul Adliyesi, Resmi web sayfası 26 Haziran 2013,İnternet'ten 26Haziran 2013 Saat;14.11,de elde edilmiştir. <http://www.istanbul.adalet.gov.tr/duyuru/2012bilirkisi.pdf>